

КОНКУРС ЗА УСТРОЙСТВЕНА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПОДРОБЕН УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ПАРК “ БОРИСОВА ГРАДИНА”

КОВАЧЕВ АРХИТЕКТИ

проф. арх. Атанас Ковачев
ланд. арх. Станимир Шаламанов, ланд. арх. Владимир Маринов
ланд. арх. Мария Гуркова, инж. Димитър Топлийски

АНАЛИЗ

ЦЕЛ НА РАЗРАБОТКАТА

Целта на настоящата разработка е да предложи концепция за устройственото планиране на територията на парк „Борисова градина” и цялостна визия за единно обемно-пространствено и функционално изграждане на парка в контекста на Общия устройствен план на Столична община и закона за устройство и застрояване на Столична община, както и с всички останали планове и програми от по-високо ниво.

ОБЩ ГРАДОУСТРОЙСТВЕН АНАЛИЗ

В градоустройствено отношение резерватната част се явява „продължение” на оста на булевард „Цар Освободител” с посока **северозапад-югоизток**, спортните обекти също са разположени по една ос със същото направление. Югозападната територия е с неразвита композиция, но територията ѝ, определена от бул. „Драган Цанков” и спортните обекти също е подчинена на издължената си форма с определената вече посока.

АНАЛИЗ НА ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАРКА

Определянето на най-висок статут на парка в частта му с режим **Ткин-1а** го поставя на **най-високо ниво на защита на паметник на градинско-парковото изкуство**.

Градината притежава както **висока културна (научна, художествена, историческа)**, така и **сантиментална стойност за цели поколения** поради значението ѝ за **градоустройственото развитие на градската територия в много продължителен период от време**.

- *поради* значението на парка на местно ниво, **принадлежността му към три административни района** и високата му посещаемост от ученици, студенти, работещи и жители на съответните райони.
- *поради* **научното ѝ значение** за развитието на ландшафтната архитектура
- *поради* използването ѝ за практика и като място за обучение за ученици от „ ПГ по Строителство и Арх.”, студенти от специализираните ВУЗ.
- *поради* значението ѝ за населението на града, което вече 120 години използва **една и съща територия** за своите социални контакти, отдих, спорт, разходка и развлечение
- *поради* факта, че в първоначалната си функция като **разсадник** е предоставяла материал за улично и обществено озеленяване на младата столица
- *поради* трудностите, които **Софийската община** среща при „*отвоюването*” на територията ѝ при създаването и първоначалното ѝ установяване (*проблеми с местното население*)
- *поради* факта, че **централната мемориална ос на град София** (паметник на София при Булбанк – „жълтите павета” – Орлов мост) намира своя **естествен завършек** именно на територията на парка
- *поради* многото **културни прояви**, свързани с нея от създаването ѝ до днес
- *поради* **високата степен на съхраненост на оригиналната материална субстанция** в резервата – планова и обемно-пространствена композиция
- поради **високата стойност на плановата композиция**, представена от дълга основна композиционна ос и няколко

напречни оси, които определят **традиционното движение на посетителите**

- *поради високата стойност на обемно-пространствената композиция*, представена от различни по характер пространства – открити тревни партери, образувани от пресичането на главните композиционни оси, подчертани от редово засаждане на едновъзрастни и едноразмерни дървета със сходен хабитус; обемно-пространствено оформяне на перспективата по принципите и с методите на ландшафтната архитектура; закрити пространства, с визуална и физическа достъпност или недостъпност
- *поради високата стойност на видовото разнообразие* на трайната дървесна растителност
- *поради възможностите*, които предлага сред високо урбанизираната градска среда за **активен и пасивен отдих** в културна среда
- *поради* доскоро съществуващата възможност с **половинвековни традиции** за активен отдих в лятната къпалня **“Мария Луиза” (плаж „Република”)** на четири поколения столичани
- *поради* обширното лесопарково пространство в близост до центъра на града

Сантименталната стойност на парка се изразява чрез личното отношение на поколенията към елементите на парка за широко обществено ползване и значението му за тях:

до 90-те години на XX век:

- малкия стадион “Юнак” - по-късно зимна пързалка на Стадион „Дружба”

- Бирарията край езерото „Ариана”
- Къщичката на Баба Яга в „гората”
- Детската площадка срещу „Академик”
- Двореца на Пионерите (Семинарията)
- Езерото с патиците и езерото с лилиите
- Залата с кривите огледала и люлките-гондоли
- мястото за пускане на лодки и състезания с тях
- Картингпистата
- Лятната къпалня **“Мария Луиза”** (плаж „Република”)
- Площадката със слончето и костенурката
- Водното огледало зад Братската могила
- Синьото кафе
- Колодрума

и днес:

- Маймунарника
- Бирариите край стадионите
  - Кафенетата на детската площадка
  - Конната база
  - Зимната пързалка в „Ариана”
  - Детската площадка

АНАЛИЗ НА КУЛТУРНАТА ЦЕННОСТ

Материална автентичност придават на парка първите дъбовите дървета, съхранени в територията над езерото, пренесени от дъбовата гора на Кору-Багалар (Лозенец) още през 1888г.(12 годишни фиданки)

Тенис кортовете на дипломатическия клуб „LONG TENIS” 1897г(Соф.тенис клуб)

Училищната обсерватория на Висшето училище (СУ) 1897г

Липовата и Кестеновата алея засадени от Йосиф Фрай през 1906

Бюстовете, първият от които на Ив.Вазов от 1920г

Колодрумът изграден през 1931г., а през същата година и спортно игрище на стадиона на ЦСКА.

Розариума обновен през 1934г, свободните площи с богати цветни композиции

Лятната къпалня **“Мария Луиза”** открита през 1939г

Японския кът, дарен на София през 1940г от кмета на гр.Токио

АНАЛИЗ НА ПОДХОДИ И ДОСТЪП

- Подходът към парка от северозапад се осъществява чрез светофарно регламентирано пресичане. Той предоставя възможности за използване като велосипеден подход и за хора със затруднено придвижване
  - Подходът от север като продължение на улица Паренсов е чрез нерегламентирано пресичане и не предоставя възможности (ограничава) за използване като велосипеден подход и за хора със затруднено придвижване .
  - Подходът от север чрез заобикаляне на стадион „Васил Левски” се осъществява чрез светофарно регламентирано пресичане. Той предоставя ограничени възможности за използване като велосипеден подход и за хора със затруднено придвижване. Използването на площите като автопаркинг и влизането на автомобили създават конфликтни условия

- Подходът от североизток – Орлов мост се осъществява чрез светофарно регламентирано пресичане. Той предоставя възможности за използване като велосипеден подход и за хора със затруднено придвижване
- Подлезът на Орлов мост предоставя добри възможности за преодоляване на денивелацията с асансьор
- Останалите два подлеза по Цариградско шосе предоставят или ограничени възможности за придвижване на майки с колички, поради ограничаващи релси или конфликт с велосипедистите, поради използването на една и съща иначе подходяща рампа.
- Подлезът под бул. Пейо Яворов е подходящ да използване и от майки с колички и от велосипедисти, създава затруднения за хора с инвентарни колички, поради големия наклон.
- Подходът от квартал Изток е подходящ за използване от велосипеди и майки с колички, но влизането на автомобили създава конфликтни условия
- Останалите подходи са слабо използвани и ненатоварени, поради липсата на довеждащо автомобилно движение – от бул. Драган Цанков след спирането на трамвая, и поради необходимостта за пешеходно минаване по неудобен и тесен тротоар по натоварения с автомобилно движение Драган Цанков.

- Южната и югозападната част на парка е слабо използвана, наличието на две реки възпрепятства достъпа, липсват изградени мостове.

АНАЛИЗ НА АЛЕЙНАТА МРЕЖА

- Съвсем естествено алейната мрежа е развита в по-голяма степен в представителната паркова територия. Асфалтовата настилка е един от най-подходящите материали за изява на живописността на алейната мрежа и същевременно за удобство на достъпа при голям капацитет посетители.
- С отдалечаването от представителната част алеите са неасфалтирани, което е характерен подход в лесопарковите пространства. Това не създава проблем при придвижване както на майки с колички, така и на велосипедистите.
- В представителната част прекъсването на главната ос към паметника на братската могила е недопустимо по отношение на **целостта на плановата композиция**.

АНАЛИЗ НА РАСТИТЕЛНОСТТА

- В представителната част дървесно-храстовата растителност определя вида на пространствата – открити, закрити, полуоткрити и полузакрити. Обемно-пространствената характеристика определя облика и **образната автентичност** на територията. Тази характеристика трябва да се опазва и поддържа.
- Осигуряване на фон на паметниците.

По отношение на растителността разделянето на историческа и лесопаркова част е в известен смисъл условно. В различни периоди са внасяни, както пионерни и бързорастящи видове за усвояване на терена - акация, бреза, така и стойностни

дълговечни видове - явор, ясен, дъб. В някои от случаите е внасяна акация за засенчване на млади иглолистни. Макар основната цел е производство на посадъчен материал за нуждите на младата столица, семенните насаждения от дъб и бор са в добро състояние. В историческата част овощните и пионерни видове отстъпват място на тематични насаждения, липова и кестенова алеи 1906, Японски кът 1940. С учредяването на горския разсадник „Кн.Борис III” 1893 и увеличаване асортимента на растителност е създаден Дендрариум (*тогава под името Паркъ*)където са засадани всички екзотични дървесни видове. Внесени са материали от червен американски дъб от Западна Европа. Запазена е схемата на насажденията от черен бор, чисти едностайни в квартали разделени със стопански алеи. След 1908 смърч, лиственица, липа, бреза, дъб с различни схеми на засаждане – в чисти или смесени редове или тесни и дълги пояси. След 1935г обявени за строго охранителни, а след 1937 поверени на „Ревирно общинско лесничейство”. В някои от насажденията се наблюдава **отмиране на иглолистната растителност** вероятно от конкурентни процеси и **ненавременно провеждане на сечи (отгледни и санитарни)**. Поради мащабите на залесяването и липсата на достатъчно собствен материал се е налагал внос на семена и фиданки не винаги с подходящ произход. Липсата на проучвания, непоследователна политика и природни бедствия прави постигнатото още по ценно.

В смесените насаждения се е оформил добре изявен втори етаж от храсти и подраст.

ШУМОВО НАТОВАРВАНЕ

През последните години с подмладяването на застаряла храстова растителност в периферията на парка се наблюдава

изтъняване на изолационните масиви играещи важна прахо и шумопоглъщаща функция. Трябва да признаем, че възстановяването им няма да се справи с повишеното ниво на шум от преминаващия в близост до парка автомобилен трафик.

Въпреки статута на резервата, единствения начин за снижаването на шума и повишаване комфорта на средата е поставянето на шумоотразяващи екрани в най-натоварения участък от „Орлов мост” до бул. ”П.Яворов”, монтирани под ъгъл, за да не насочват шума към жилищните терени. Изработени от прозрачни материали няма да нарушат визуалната връзка с парка.

АНАЛИЗ НА ПАРКОВОТО ОБЗАВЕЖДАНЕ

Понастоящем обзавеждането е в различен стил. Контрастът между осветителните фенери и останалите елементи на парка е силен. В резерватната част парковото обзавеждане следва да е в стила към определена епоха. Осветителните фенери тип барок следва да се съчетаят с подобни малки архитектурни форми и обзавеждане.

СИНТЕЗИРАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ

От възникването си като пепиниера (*разсадник*) върху общински терен, не без помощта на държавата **Парк „Борисова градина”** се е превърнал в жив организъм. Като част от високо урбанизираната градската среда, натоварен с дейности осигуряващи нейното функциониране, с течение на времето, в парка са се генерирали редица проблеми, застрашаващи неговото опазване и развитие.

ПРОБЛЕМ 1. Липсата на единно устройствено решение, многобройните частични изменения на ПУП през годините, генерираните по тази причина **проблеми с регулационните граници на парка,** както и липсата на ясни режими за устройствена защита и Специфични правила и нормативи за цялата (*както и за контактната, като охранна зона*) територия. Като изключим резерватите, техните охранителни зони и паметниците на културата, наблюдава се намаляване територията на парка за разрешаване на различни проблеми на градския организъм.

ПРОБЛЕМ 2. Промяна на собствеността - наличието на частна собственост в парка затруднява неговото управление и планиране. Генерирането на частна собственост в течение на годините (*при реструктуриране на ОП, публично-частни партньорства, акционерни дружества или по други схеми*) блокира развитието в определени аспекти и е предпоставка в парковата зона да се появяват обекти с нетипичен и чужд за зоната характер.

- Нефункционални „Летен театър”, увеселителен парк „Софияленд” и плувен комплекс „Мария Луиза”
- Нефункционален стадион „Юнак”, стрелбищен комплекс „Ловен парк”
- Ж.п.гара Пионер, автокъща Капитолия
- База за поддръжка по ОУП в зоната на дендрариума

ПРОБЛЕМ 3. Пресичането на парка от комуникационни трасета и нерегламентирано влизане на превозни средства води до визуална и физическа изолация на

частите му, както и до конфликт с другите участници пешеходци, велосипедисти, ездачи.

Еклектика в парковото обзавеждане – различни по стил осветителни тела, пейки, беседки, кошчета за отпадъци.

ПРОБЛЕМ 4. Непропорционална достъпност.

Съществуващите два основни подхода от бул. "Евл.и Хр.Георгиеви" натоварват северозападните територии за сметка на останалата част. В същото време достъпността до останалите части е силно затруднена или невъзможна. Липсата на съоръжения за пресичане на главните комуникационни трасета от страна на пешеходци и велоездачи правят невъзможно нормалното функциониране на територията, като едно цяло и създава предпоставки за ПТП.

ПРОБЛЕМ 5. Нарушено функционално

зониране:

- Прекомерно разрастване на площите със спортни функции (*тенденция още от 1932г*)
- Навлизане на спортни обекти в зоните за отдих.
- Настаняването на обекти на общественото обслужване в зоната за атракции и последвалото настаняване на тези атракционни и преместваеми съоръжения на територията на резервата.

ПРОБЛЕМ 5. Влошено състояние на лесопарковата територия

Забелязва се влошено състояние на санитарното състояние на растителността най-вероятно поради намалени грижи и непровеждани мероприятия. Навлизане на инвазивна и плевелна дървесна растителност. Отмиране на растителност поради промяна на условията.

ИЗВОДИ ОТ АНАЛИЗА

ИЗВОДИ ОТ АНАЛИЗА:

1. Изводи от анализа на устройствена обезпеченост

- Има известни неточности в ОУП по отношение на функции и КИН за градината : Обектите Училищната обсерватория на Висшето училище (СУ) 1897 и лятната къпалня “**Мария Луиза**” открита през 1939 не са отразени функционално и като режими коректно на плана. Резерват "Дендрариума" определен с РшМС№19/18.12.1988 г не е отразен напълно.
- Липсата на стационарирана улична регулация не спомага за дефинирането на цялата територия на парк "Борисова градина" и създава предпоставки за хаос по отношение на транспортния и пешеходен достъп.
- Множеството частични разработки внасят неясноти по отношение на границите на територията. Територията на парка е „отвоювана” и е **запазила своята цялостност** близо 100 години. Промяната на целостта на парка започва в последните години.
- Липсата на ПУП със специфични правила и нормативи за целия обхват на Борисовата градина възпрепятства **пълноценната изява** на груповата недвижима културна ценност и единичните недвижими ценности в нея.

- Частната собственост или липсата на данни за собствеността в определени територии на парка създават усещане за непубличност на парка
- Липсата на Специфични правила и нормативи позволява настаняването на несвойствени, нетипични, чужди за парковата среда и неестетични обекти, които паразитират върху територията на парка.

2. Изводи от анализа на функционалните зони и обекти

- Водещата функция на разглежданата територия е парковата. Спортната и атрактивната функция, както и общественото обслужване са допълващи функции. Ето защо пропорционалното съотношение между тези зони трябва да е в полза на парковата функция. В момента обаче натежава спортната и обслужващата, която за своите нужди използва парковите елементи.
- Дефинирането на паркова и лесопаркова зона е ясно определено от характеристиките на пространствата, определени от плановата и обемно-пространствената композиция, както и от установеното екологично равновесие.
- Голяма част от територията практически е недостъпна за посетителите.
- Граничните територии извън парка също предоставят възможности за спорт, атракции и обслужване и поради това насищането на парка, особено в контактните зони с неприсъщи елементи е ненужно.

- Композицията на парка се състои от **три основни тематични части**, ориентирани по посока **северозапад-югоизток** – представителна част (*резерватът*), спортна част (*средната част на парка*) и територия, която практически се използва за преминаване от другите две зони към града (*югозападната част на парка*). Причината за неизползването на югозападната територия за тази цел е фактът, че в нея **няма ясна планова композиция** на алеите, **няма подходящо обемно-пространственото изграждане** с растителност и съответно **няма подходящо оформени пространства** за отдих, съществуващият диагонално ориентиран автомобилен подход „пресича” територията и нарушава цялостността ѝ.

3. Изводи от анализа на подходите и достъпа

- Поради пресичането на парка от автомобилни пътища, липсва възможност за пряко пешеходно и велосипедно преминаване през териториите.
- Не всички подлези са снабдени с възможност за преминаване на посетители с различни потребности.
- Съществен проблем в парка е конфликтното събиране на пешеходно, нерегламентирано автомобилно и велосипедно движение. Причина за това е липсата на организация на тези видове движение. Големите спортни съоръжения не могат да съществуват без автомобилен достъп. Пешеходците избират алеи за преминаване и поради

ослънчаване, защита от шум, засенчване и други. Поради основната функция на територията като парк на първо място трябва да се осигури достъп на пешеходците до всички алеи, а след това да се потърси начин за съвместяването на останалите транспортни потребности с него. Велотрасета липсват. Предпочитани от велосипедистите са по-широките алеи, с по-малко кръстовища и преминаване през натоварени пешеходни участъци.

- Културните ценности са и туристически обекти (по Закона за туризма), като за целта е необходима **туристическа информационна инфраструктура**. Такава липсва.

4. Изводи от анализа на алеите и алейната межа.

- Алейната мрежа в парковата територия е добре развита и осигурява връзка със съседните територии, но липсват удобства за това.
- Лесопарковата територия е с недобре развита композиционна мрежа, наследена от бивши стопански алеи разделящи кварталите за залесяване. Необходимо е да се прецизира и допълни на база на утвърдените вече градски артерии и функция на отделните зони

5. Изводи от анализа на растителността

- Растителността е най-голямото богатство на парка поради нейната художествена и екологична функция.
- Голяма част от дърветата достигат пределна възраст. Това разбира се не става едновременно. Практика е да се подменят дървета с нови от същия вид. При

масивите няма проблем с подмяна на повредените и отмиращите дървета с нови от същия вид. Съществува проблем при възстановяването на **алейните насаждения, които са с най-голям принос за изява на ценността**. Подмяната на тези редици **не** трябва да се извършва по принципа на масивите, защото **се променя облика на редовото засаждане**. Необходимо е да се предвиди развитието на растителността в близките години, за да може да се изработи **план за цялостно обновяване на парковата растителност в споменатите най-значими зони**. В противен случай ще се изгуби смисъла и характера на редовото засаждане, а това от своя страна води до **загуба на образната автентичност на резервата**.

- Разположените единични паметници-бюстове се нуждаят от преоформяне на **растителния фон**
- Откритите площи са ограничени основно около представителната партерна част. Ползването им за отдих е недопустимо. Други открити пространства има в районите на розариумите и метростанцията. Условието там обаче не позволяват ползването им за отдих.

6. Изводи от анализа на парковото обзавеждане

- **Необходимо е да се уеднакви стилистиката на парковото обзавеждане във всяка отделна зона.**
- Контрастът между осветителните фенери и останалите елементи на парка в резерватната част е силен.

- При избора на обзавеждане към определената оптимална дата следва да се имат предвид и по-късните намеси в средата на културната ценност, затова следва да се избягват прекалено задължаващите елементи, а да се търсят такива, които са в по-скоро в стилистиката на епохата.
- Различните **ограждения** около спортните съоръжения нарушават визуалното единство на спортната зона. Необходимо е уеднаквяване на стилистиката.
- Съсредоточаването на парковите елементи най-вече пейки и кошчета е около главните алеи в резерватната част и около заведенията за хранене и обслужване. Това става причина посетителите да се струпват на определени места, а други обширни пространства да бъдат пренебрегвани, въпреки подходящите условия в тях. По този начин **вниманието на посетителите се насочва към утилитарната функция на обектите, а не към естетическата характеристика на парковите пространства**. Това разпределение не е съвместимо с основната функция на парка.

7. Изводи от анализите на сградите, съоръженията и монументите

- Всички сгради, намиращи се на територията на парка са с ограничена достъпност, позволяваща достъпа на собствениците им или на ограничен кръг посетители – спортуващи, обучаващи се. Спортната и обучителната функция са допустими и съвместими с допълващата им роля. Някои самостоятелни

заведения за обществено хранене и търговия са общодостъпни, други са с ограничена достъпност за определени групи посетители – финансово и функционално недостъпни. Наличието на недостъпни съоръжения в парковата територия е недопустимо.

- Заведенията за обществено хранене са стилово нетипични за парка, с откровенна кичозност по отношение на стила, характеризираща се с разностилие и претрупаност от бутафорни елементи и детайли. Същото се отнася и за временните обекти за обществено обслужване. Регламентирането със СПН по отношение на архитектура, визия, декорация и паркова мебел ще реши този проблем.
- Телевизионната кула има потенциал за превръщането ѝ в туристическа атракция (*при възможност за съвместяване с основното предназначение*). Сградата на Токоизправителната станция има потенциал за модерна и атрактивна културна зала (*в случай на отпаднало предназначение*).
- Летния театър е обект с висок културен потенциал, поради дългогодишното му използване за културни събития.

ПРИОРИТЕТИ

1. Създаване на устройствена обезпеченост на парк "Борисова градина", която ведно със Специфичните

правила и нормативи, ще създаде ясни правила за управление, опазване и развитие на тази важна за града територия.

2. Решаване на проблема с различната собственост в полза на общественият интерес. Тази градина не е наследство от дедите ни, тя е взета назаем от нашите наследници!
3. Взимане на мерки за опазване на автентичността на плановата и обемно-пространствената композиция в **резерватната част**. Това следва да се осъществи при спазване на регламентите на режим Ткин – 1а, като приоритетно да се обърне внимание на: определяне на допустими дейности в резерватната територия; градинско обзавеждане, подходящо към оптималната дата; възстановяване на липсващи елементи, имащи значение за пълноценна изява на ценността (възстановяване на дългата ос в частта ѝ към паметника, планова и поетапна цялостна подмяна на отмираща растителност, особено за алейните насаждения с цел хармонична визия на редиците на кестеновата и липовата алеи, .
4. Взимане на мерки за опазване на „духът на мястото“. Поетапно разтоварване на резерватната част и охранителната зона от неприсъщи елементи и дейности и преместването им (*ако е допустимо*).
5. Опазване на лесопарковия характер на лесопарковата част и повишаване на атрактивността ѝ с извършване на атрактивни и съвместими функции, от които се „разтоварва“ парковата територия.
6. Осигуряване на пешеходни връзки между всички части на парка и прилежащите територии.

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА “БОРИСОВАТА ГРАДИНА”

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПАРКА

Визията за развитие е в резултат от направените изводи към анализа на територията на парк „Борисова градина”.

Тя има няколко основни насоки, които ще определят развитието на парка:

1. Опазване и развитие на културното наследство и съхранението му за поколенията.
2. Освобождаване на градината от несвойствени обекти.
3. Функционално „разтоварване” на резервата от неприсъщи за характеристиката му обекти и елементи.
4. Създаване на нова планова композиция в северозападната част на парка, която на практика не се използва пълноценно, въз основа на съществуващи оценени положително планови и обемно-пространствени характеристики и при спазване на изискванията на режим Ткин-Іб.
5. Дефиниране на значимите, редуциране на дублиращи и лимитиране на допълващите функции в границата на градината.
6. Осигуряване на регламентиран (специализиран, необходим) транспортен достъп до всички елементи на парка и осигуряване на зони и места за паркиране на посетителите в периферията му.
7. Осигуряване на пешеходен достъп от всички направления към парка, както и пешеходни връзки между

различните части на парка чрез пешеходни мостове с олекотена визия и конструкция, както и екодукти.

8. Организиране на различните видове движение безконфликтно в границите на парковата територия.

9. Запазване и включване в границите на парка на знакови атракционни, които се харесват и са емблематични за софиянци.

10. Дефиниране на различните видове отдих и нов прочит на функционалното зонироване.

11. Преценка с цел идентификация на знакови обекти, като единични недвижими културни ценности в границите на груповата културна ценност. Възстановяване на собствеността върху тях.

В резултат считаме, че парковата територия ще може да се изяви пълноценно като групова културна ценност, както и ще осигури интегритета на всички единични културни ценности в нея.

Визията за развитие е разработена в краткосрочен и в дългосрочен план. Посочени са два основни етапа на реализирането на ПУП.

Концепцията представя следните **конкретни** дейности и намеси:

1. **Експониране** на обявените културни ценности – резерват и дендрариум. Резерватът следва да бъде осигурен с **туристически информационен център**, а дендрариумът – **отворен за посетители** с научни и образователни потребности при определен режим на достъп.
2. **Възстановяване** на участъка от дългата ос на градината от езерото с лилиите към паметника.

3. **Премахване** на всички елементи, които **влият негативно** върху изявата на културната ценност. Възстановяване на постоянните тоалетни, които са хармонично вписани в средата, поради ситуирането им на места, защитени от дървесни масиви (*химическите тоалетни, според нас представляват силни акценти, които са несъвместими с изявата на културната ценност*).
4. **Добавяне или подмяна** на елементи и малки архитектурни форми, които да **влият положително** върху изявата на ценността чрез стилистична принадлежност към определена оптимална дата, но и съобразени с положителните по-късни намеси.
5. **Създаване** на **посетителски информационен център** с подземен **паркинг** за 400 автомобила на мястото на стопански и административни сгради в северозападната паркова територия. Придаване на съвременна и модерна функция на архитектурните обеми в границите на парка, имаща отношение към културната ценност. Комбиниране на информационния център с **изложбена зала за музейни и други експозиции (на ежегодни цветни изложби)** тематично обвързани с обектите на „Зелената памет” на София.
6. Обектите на „Спортна София”, които са с допълващо значение, са причина за намаляване на вегетативните площи в парковата територия, което е в противоречие с предписанията на режим Ткин-Ів и са пречка за изява на основната функция – парковата. Предлагаме поетапното извеждане, което ще доведе до балансирано използване на цялата територия на парка.
7. Поради голямата им културна значимост, считаме за целесъобразно **да се извърши валоризация, за да се прецени имат ли потенциал следните обекти за идентификацията им като единични недвижими културни ценности** в границите на груповата културна ценност:
  - Лятна къпалня „Мария Луиза”
  - Столичен колодрум
  - Астрономическа обсерватория към СУ „Св. Климент Охридски”
  - Обелискът на Братската могила
  - Езерото „Ариана”
  - Езерото с лилиите
  - Алпинеумът
  - Лятната сцена
  - Водонапорната кула
  - Историческите оси и направления на алеите.
8. Сградите на климатичното училище могат да сбъднат амбициозната идея на Г.Николов от 1933г за *„декоративно цветарско училище, което да подготвя майстори градинари за цяла България”* като модерна база за „зелено училище” в паркова среда.
9. Възраждане функцията на Лятна къпалня „Мария Луиза” - знаков функционален елемент от парковата територия и уреждането на зона за паркиране на полунива пред къпалнята с възможност за 150 паркоместа.
10. Едно нетрадиционно решение е предложението за използване трасето на „старата околоръстна” ж.п.линия в участъка от „Хладилника”, през гара „Пионер”, и съгласно

с ОУП продължава към източната част на града. Частичното понижаване на трасето е комбинирано с **екодукт** (*широк озеленен надлез*) осигуряващ естествена връзка, както за пешеходци и велосипедисти, така и за конна езда и фауната обитаваща лесопарковата част.

11. За свързване на други части от парка разсечени от вече изградени автомобилни трасета - бул. „Пейо Яворов”, бул. „Драган Цанков” и бул. „Симеоновско шосе” предлагаме изграждане на **пешеходни мостове** с малък наклон осигуряващи, както достъп за пешеходци, велосипедисти и хора със специфични потребности (*инвалиди, възрастни хора, майки с деца в колички*), така и възможност за панорамно възприемане на парка и прилежащата му среда от по-различни изгледни точки.
12. За осигуряване транспортното обслужване на обектите в максимална степен на безконфликтност с натовареното пешеходното движение предлагаме следните промени: Влизането от бул. „Драган Цанков” се измества на юг до пресечката с ул. „Митрополит К.Видински” (*за целта съществуващото триклонно кръстовище става четириклонно*) с цел **пресичане на парка по най-късия път**. На същия принцип е обслужването на спортна зала „София” и тенискортовете с вливане и отливане от бул. „Драган Цанков”, източно от Телевизионната Кула.
13. Предлагаме преобразуване на гара "Пионер" в спортен и културен център и осигуряването на паркинг за 200 автомобила на сегашното трасе на ул. "Никола Габровски"
14. Предлагаме следното функционално зонироване на територията: Представителна паркова територия - резерват; Спортна зона; Атрактивна паркова територия; Лесопаркова

територия разделена на зони със специфични функции; Атракционни зони.

- В **представителната паркова територия (резерватната част)** следва да се осъществяват всички предписания на режим Ткин-1а, като се наблегне на опазването на плановата композиция, обемно-пространствената композиция и мемориалния синтез. **Не следва да допускат дейности и съоръжения, които пречат за визуалната и функционалната изява на тези ценности.** Създаване на **нова планова композиция** в северозападната част на парка въз основа на съществуващи елементи – розариума, напречната алея като традиционно направление, стадион "Юнак". За целта се реконструира плановата композиция с цел създаване на единна композиция в **унисон** със стилистиката на композицията в резерватната част, но без да я конкурира. Формата на розариума импонира на онази първа форма, която Даниел Неф предлага, но не осъществява. Запазването на спомена за стадион "Юнак" е от изключително важно значение - частичното маркиране на някогашните трибуни с места за сядане и организирането на това пространство, като място за социални контакти.
- Предвижда се преместване на конната база в южната лесопаркова част на парка, и приобщаване на терените на "Капитолия" и базата за поддръжка към плановата композиция. След 2019г. се премахват обектите на Спортна София и се преместват на гара

Пионер. Така парковата територия (*извън резервата*) ще поеме всички **необходими, но неподходящи** за резерватната част дейности – сергии, павилиони, изложби на открито, временни атракционни и спортни съоръжения

- В **лесопарковата територия (резерватна част, дендрариума)** се съхранява и опазва видовото разнообразие, биологичното разнообразие, екологичното равновесие. Не се допускат дейности, които възпрепятстват тези характеристики. Допускат се **регламентирани посещения с образователна и научна цел**. В тази зона, която е дефинирана като зона за пасивен отдих, се предвижда организирането на площадки за отдих, за наблюдение на флората и фауната, детски кътове, алеи за разходка. В тази зона е и лятната сцена, чиито функции се запазват и доразвиват. Това е място с потенциал за културни мероприятия - "Сцена на културата на открито", като за тази цел, връщането на собствеността е от водещо значение, за да може СО да инвестира в този знаков обект. Предвижда се от западната страна на ул."Митрополит К.Видински" да се организира паркиране с капацитет от 200 автомобила. По този начин в цялата паркова зона се организират общо 1020 паркоместа (без капацитета на съществуващия паркинг на метростанцията, който е за 300 автомобила), които са за посетители на парка и са разпределени в различни подходи към парковата територия.

- Южната лесопаркова зона обединява в себе си всички дейности свързани с активният отдих на населението в горска среда. Там се предвижда да бъде новата конна база (*в съществуващи, но неизползваеми към момента сгради*). Предвижда се автомобилен подход към нея от Симеоновско шосе. Друга атракция в така наречената активна лесопаркова зона, е създаването на полигон за пейнтбол на мястото на ловното стрелбище. По този начин ще се запазят старите традиции, като в същото време ще се елиминира шума, свързан с всяко стрелбище. Тези атракции, в комбинация с специализираните вело трасета, допълват активния отдих на столичани.

ЕТАПНОСТ НА РЕАЛИЗАЦИЯТА

1. Валоризация на обекти в границите на груповата културна ценност.
2. Инвентаризация на дървесната растителност и прилагане на мерки за подобряване на състоянието ѝ.
3. Премахване на негативно влияещи обекти.
4. Възстановяване на дългата ос и изграждане новата планова композиция (*без обектите на "Спортна София"*)

- преместване на конната база

център

- създаване на посетителски информационен

5. Изпълнение на обекти в лесопарковата част.
6. Изграждане на екодукт и пасарелки.
7. Преобразуване на гара "Пионер в спортен и културен център.
8. Преместване кортовете на "Спортна София".
9. Възраждане на Лятна сцена и къпалня "Мария Луиза"

